

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHIYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

Çukurova University

Journal of Faculty of Divinity

Cilt 10

Sayı 1

Ocak-Haziran 2010

Hz. Peygamber'in Teri ile İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi

Dr. Recep TUZCU*

Atf / ©- Tuzcu, R. (2010). Hz. Peygamber'in Teri ile İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10 (1), 161-193.

Özet- Bazı hadis kitaplarında Hz. Muhammed'in terinin güzel koktuğu rivayet edilmektedir. Fakat onun teri konusundaki rivayetler, isnad açısından tenkide uğramış, merdud rivayetlerdir. Rivayetin metinleri, Kur'an, Sünnet ve ilmin verileriyle değerlendirildiğinde, güzel kokan şeyin Hz. Peygamber'in teri değil; onun sürüldüğü kokuya ait olduğu ortaya çıkmaktadır. Mevzu rivayetlerde yer alan gülün Hz. Peygamber'in terinden yaratıldığı ve kokusunu ondan aldığı düşüncesi Türk İslam Edebiyatına da konu olmuştur. Edebiyatımızdaki rivayet kaynaklı bu imgeler, Hz. Peygamber'i çok iyi tanımayan halk kitlesi arasında "yanlış bir peygamber tasavvuru" geliştirmiş, gülün kokusunun Hz. Peygamber'in terinden yaratıldığı batıl inanışına, kaynaklık etmiştir.

Anahtar Kelimeler- Peygamber, Ter, Güzel koku, Gül.

Giriş

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in yaratılış bakımından diğer insanlardan farklı ve beşer üstü vasıflara sahip olduğunu bildiren bir takım rivayetler hadis kitaplarında yer almaktadır. Hz. Peygamber'in hasâisinden kabul edilen nübüvvet mührü, gözleriyle arkasını görmesi, terinin güzel kokması, gölgesinin görülmemesi, üzerine sinek konmaması, cinsel kuvvet açısından çok güçlü

* Adana İHL Meslek Dersleri Öğretmeni.

olması ve idrarının şifa olduğunu haber veren rivayetlerden bunlar arasında yer alır.¹ O'na atfedilen birtakım biyolojik olağanüstü özelliklerin rivayetlere girmiş olması sadece halk arasında değil İslam âlimleri arasında da bazı yanlış kanaatlerin oluşmasına kaynaklık etmiştir. Bu rivayetlerde yer alan hususlar Hz. Peygamber'in şanını yüceltme amacını taşımakla beraber, aslında onu her şeyden önce ahlakıyla örnek bir beşer olarak sunan Kur'an betimlemesinden uzaklaştırdığı gibi, onu model almak isteyenlerin ilgisini de farklı yönere çekmektedir.

Hz. Peygamber'in terinin misk² gibi koktuğu, bir kadın sahabinin onun terini koku malzemesine karıştırarak teberrük ettiği hatta bu hususta tasvip gördüğü ifade edilmektedir. Sahih

¹ el-Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, *es-Sahih*, Thk. Mustafa Dîb el-Buga, III. Baskı Beyrut 1987, *Vudu*, 40, *Menâkıb*, 22, *Merdâ*, 18; *İsti'zân*, 41; *Gusl*, 24; *Nikâh*, 102; Müslim, Ebu'l-Huseyn Müslim b. Haccâc, *es-Sahih*, thk. Muhammed Fuad Abdalbâkî, Çağrı Yayınları, II. Baskı, İstanbul, 1992; *Fedâil*, 83-85,109; *Hayz*, 28; *Salât*, 112-113; et-Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ, *es-Sunen*, (Thk.: .Mustafa Kemal Yusuf el-Hût), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, I-IV, Beyrut 1408/1987, *Menâkıb*, 3, 11; *Birr*, 69; *Ezân*, 71-72, *Salât*, 40; İbn Mâce, Ebû Abdullâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *es-Sunen*, thk. M. Fuad Abdalbâkî, Çağrı Yayınları, II. Baskı, İstanbul 1992, *Tahâre*, 101; en-Nesâî, Ahmed b. Şuayb Ebû Abdirrahmân, *es-Sunen*, Thk. Abdulfettah Ebû Gudde, Mektebu'l-Matbuati'l-İslâmiyye, II. Baskı, Halep 1986/ 1406, *Nikâh*, 1; *Tatbik*, 60- *Sehv*, 102; *Zinet*,118; *Birr*, 69; *Zinet*,118; *Taharet*, 106; ed-Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman, *es-Sunen*, Thk. Huseyn Selim Esed, Dâru'l-Kitâbu'l-A'râbî, I. Baskı, Beyrut 1407, *Salât*, 72; *Mukaddime*, 10; Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh eş-Şeybânî, *el-Müsned*, İstanbul 1402/1982, I, 233, III, 434-442, IV, 19, 329; V, 35-77-82-83-90-95-98-104-340-341-354-442-443; İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed, *el-Kitâbu'l-Musannef*, thk. Kemâl Yûsuf el-Hût, Mektebetü'r-Rüşd, I. Baskı, Riyad 1409, VI, 323; İbn Hibbân, Muhammed b. Hibbân b. Ahmed b. Ebî Hâtim et-Teymî el-Bustî, *es-Sahih*, thk. Şuayb el-Arnâvut, II. Baskı, Beyrut 1414/1993, IV, 8; İbn Huzeyme, Muhammed b. İshâk Ebû Bekr es-Sulemî en-Neyşâbûrî, *Sahîhu İbni Huzeyme*, thk. Muhammed Mustafâ el-A'zamî, Mektebetü'l-İslamiyye, Beyrut 1970/ 1390, III, 107; Taberânî, Ebu'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed, *el-Mu'cemu'l-Evsaf*, thk. Tarık b. İvedullah b. Muhammed, Abdul Muhsin b. İbrahim el-Huseynî, Dâru'l-Haremeyn, Kahire 1415, V,160; *el-Mu'cemu'l-Kebir*, thk. Hamdî b. Abdülmeccid es-Sekafî, Mektebetü Ulûmi'l-Hikem, 2. Baskı, Musul 1983/1404, XV, 89; es-Suyutî, Celâlüddin Ebî'l-Fadl Abdurrahman b. Ebî Bekr Kemâleddin , *el-Hasâisü'l-Kübrâ*, Thk.Muhammed Ali Beydâvî, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye Beyrut trs. // 101-103, 104, 114-166, 117, 122.

² Misk, tabii koku çeşitlerinden biridir. Bir tür erkek ceylanın karın derisinin altından elde edilir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu kokunun diğer kokulardan üstün ve muteber olduğunu beyan etmektedir.

hadis kitaplarında yer alan bazı rivayetlerde "Hz. Peygamber'in terinin miskü amber gibi koktuğu"³ bildirilen uydurma rivayetleri toplayan kaynaklarda da "gülün kokusunun onun terinden yaratıldığı-na"⁴ dair haberler bulunmaktadır.

Biz bu çalışmada Hz. Peygamber'in terinin misk gibi kokması konusundaki rivayetleri isnad ve metin açısından kendi içinde değerlendireceğiz. Daha sonra rivayetlerin metnini, Kur'an, hadis ve sünnet, tarihi veriler ve ilmi veriler gibi metin dışı unsurlarla değerlendirmeye tabi tutacağız.

I- HZ. PEYGAMBER VE TERİ'NİN GÜZEL KOKMASI

Bazı sahabilerin Hz. Peygamber'in bedeninde neşet eden saç ve terini hatıralarını bereket olsun diye teberrüken sakladıkları hadis kitaplarında yer almaktadır.⁵ Bu sahâbilerden birisi de Ümmü Süleym'dir. O'nun, Hz. Peygamber'in saç ve terini teberrüken koku şişesine kattığı haber verilmektedir. Ayrıca bu konudaki rivayetlerde Hz. Peygamber ve terinin miskten daha güzel koktuğu bilgileri de yer almaktadır. Başta sahih kabul edilen hadis kaynakları olmak üzere, hasâis, delâil ve uydurma haberleri toplayan kitaplardaki Hz. Peygamber'in teri ile ilgili rivayetleri kronolojik olarak değerlendirmek istiyoruz.

³ el-Buhârî, *İsti'zân*, 41; Müslim, *Fedâil*, 83-85; et-Tirmizî, *Birr*, 69; en-Nesâî, *Zinet*, 118; ed-Dârimî, *Mukaddime*, 10; Ahmed, *Müsned*, III, 221, 230; Kadı İyaz, Ebu'l-Fadl el-Yahsubî, *eş-Şifâ bi Ta'rîfi Hukûki'l-Mustafa*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1409/1988, s. 48-51; Suyûtî, *el-Hasâis*, I, 114-116.

⁴ Aclûnî, İsmâil b. Muhammed, *Keşfu'l-Hafâ*, thk. Ahmed el-Kalaş, Müessesetü'r-Risâle, 4. Baskı, Beyrut 1405, I/301; el-Fettenî, Muhammed Tâhir b. Ali es-Sadıkî, *Tezkiretu'l-Mevdûat*, Kahire 1343, I/1233.

⁵ Müslim, *Fedâil* 75. Hz. Enes: "Rasûlullah (s.a.v.)'ı, berber tıraş ederken gördüm. Ashabı etrafını çevirmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tek kılınını yere düşmesini istemiyorlar, herbiri eline düşsün istiyorlardı." İbn Hacer, Ahmed b. Ali b. Hacer Ebu'l-Fadl el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi Şerhi Sahihî'l-Buhârî*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 1379, I, 247; el-Aynî, Bedruddîn Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed, *U'mdetu'l-Kârî Şerhu Sahihî'l-Buhârî*, Dâru İhyai't-Turâs, Beyrut trs. III, 38. (Ümmü Süleym'in kocası Ebû Talha Hz. Peygamber'i saçlarını tıraş ettiği ve saçlarının bir kısmını Ümmü Süleyme verip teberrüken koku şişesine koyduğu, diğer kısmını da Hz. Peygamber'in emri ile sahabeye pay ettiği haber vermektedir.)

A- HADİS KAYNAKLARINDAKİ RİVAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yaptığımız tespitlere göre Hz. Peygamber'in terine ait rivayetler; İbn Ebî Şeybe'nin *Musannef*, Ahmed b. Hanbel'in *Müsned'i*, el-Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'leri, et-Tirmizî, en-Nesâî ve ed-Dârimî'nin es-*Sünen*'leri ile delâil ve hasâis türü kitaplarında yer almaktadır. Ma'mer b. Raşid'in *el-Câmi'i*, Abdurrezzâk'ın *Musannefi* ve Mâlik b. Enes'in *Muvatta'*ı gibi hadis kitaplarında söz konusu rivayetler bulunmamaktadır. Sahih hadis kitaplarında yer alan bu konudaki rivayetler şöyledir:

1- Ümmü Süleym'le İlgili Rivayetler

Ümmü Süleym, Enes b. Mâlik'in annesi ve Hz. Peygamber'in süt teyzesidir. Ümmü Süleym, oğlu Enes'i hicret ettiğinde Hz. Peygamber'in hizmetine vermiştir. Hz. Peygamber Ümmü Süleym'in evine vakit buldukça gelerek öğle saatlerinde uyurdu. Ümmü Süleym, Hz. Peygamber'in terini ve saç tellerini teberrükten toplayarak koku şişesine koyduğu hadis kitaplarında yer almaktadır⁶ Söz konusu rivayetler oğlu Enes b. Malik vasıtasıyla nakledilmektedir.

Ahmed b. Hanbel ve Müslim'in bu konuda naklettiği rivayet şu şekildedir:

a- Muhammed b. Râfî, Hıccîn b. el-Müsennâ, Abdülazîz b. Ebî Seleme, İshâk b. Abdillâh b. Ebî Talha tarikiyle rivayet edildiğine göre Enes b. Mâlik'ten şöyle demiştir: "*Nebi (sav) Ümmü Süleym'in evine girer ve o yokken onun yatağında uyurdu. Yine bir gün Hz. Peygamber geldi ve Ümmü Süleym'in yatağında uyudu. Ümmü Süleym'e, "Resûlullah size geldi yatağında uyuyor." denildi. Eve geldiğinde Resûlullah'ı çok terlemiş halde buldu. Terini yatak üzerinde bulunan deri parçasına biriktirmişti. Bohçasından çıkardığı bir bez parçasına emdirerek şişelere sıktı. Nebi (sav) ürpererek uyandı ve: "Ne yapıyorsun Ümmü Süleym?" dedi. O "Ey Allah'ın elçisi çocuklarımız için senin terinin bereket olmasını ümit ediyoruz." deyince. O da: "isabet ettin." dedi.*"⁷

Ahmed b. Hanbel ve Müslim tarafından rivayet edilen bu hadisin isnadında yer alan; Abdülazîz b. Ebî Seleme, İshâk b. Abdillâh b. Ebî Talha, Enes b. Mâlik'ten hadisi muanan şıgası ile

⁶ el-Buhârî, *İsti'zân*, 41; Müslim, *Fedâil*, 83-84-85; et-Tirmizî, *Birr*, 69; en-Nesâî, *Zinet*, 118; ed-Dârimî, *Mukaddime*, 10; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 103- 221-239-270.

⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 221, 226; Müslim, *Fedâil*, 84.

nakletmişlerdir. Bu durum ise isnadda bir ınkita' ihtimali bulunduğuna işaret etmektedir. Bununla birlikte muhadisler, hadisin isnadında yer alan; Muhammed b. Rafi' b. Yezîd el-Kuşeyrî (ö. 245)⁸, Hacîn b. el-Müsennâ el-Yemânî (ö. 205)⁹, Abdulazîz b. Abdillâh b. Ebî Seleme el-Macişun (ö.164)¹⁰ ve İshâk b. Abdillâh b. Ebî Talha Zeyd b. Sehl el-Ensârî en-Neccâr el-Medenî (ö.132)¹¹ adlı ravilerin tamamının sika (güvenilir) olduklarını ifade etmektedirler.

Ahmed b. Hanbel'in bu konuda naklettiği diğer bir rivayet şu şekildedir:

b- Abdulvahhab es-Sakâfî, Eyyub, Enes b. Sîrîn, Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini nakletti: "Rasûlullah Ümmü Süleym'in evine girer, o da ona bir yatak yapar, o da öğle vaktinde uyurdu. Ümmü Süleym, onun terini alır kokusuna karıştırırdı. Ümmü Süleym Hz. Peygamber'e seccade serer o da onun üstünde namaz kılardı." ¹²

Bu hadis muanan sığası ile nakledilmiştir. Ravilerden Abdulvehhâb b. Abdilmeccid es-Sakafî (108-194) sika olmakla birlikte son üç yılında hafızası bozulduğundan zayıf (rivayeti delil olmayan) bir ravi kabul edilmektedir.¹³ Rivayetin isnadında yer alan diğer raviler Eyyub b. Ebî Temîme Keysân es-Sahtiyânî Ebû Bekr el-Basrî (66-131),¹⁴ Enes b. Sîrîn el-Ensârî Ebû Musa (v. 85)¹⁵ cerh ve tadil kitaplarında yer alan kayıtlar açısından sika ravilerdir.

Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibban'ın naklettiği diğer rivayet şu şekildedir:

⁸ el-Mizzî, Yûsuf b.ez-Zekî Abdurrahmân Ebu'l-Haccâc, *Tehzîbu'l-Kemâl*, thk. Beşâr Avad Ma'rûf, Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 1400/1980, XXV, 192-194; İbn Hacer, Ahmed b. Ali b. Hacer Ebu'l-Fadl el-Askalânî, *Tehzîbu't-Tehzîb*, Dâru'l-Fikr Beyrut 1404/1984, IX, 141.

⁹ el-Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, V, 483-484; İbn Hacer, *Tehzîb*, II, 190.

¹⁰ İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menî' Ebû Abdullâh el-Basrî ez-Zührî, *Tabakâtu'l-Kübrâ*, Dâru Sâdr, Beyrut trs. VII, 323; İbn Hacer, Ahmed b. Ali b. Hacer Ebu'l-Fadl el-Askalânî, *Takrîbu't-Tehzîb*, thk. Muhammed Avvâme, I. Baskı, Dâru'r-Reşid, Suriye 1406/1986, I, 357.

¹¹ İbn Hacer, *Takrîb*, I, 210.

¹² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 103.

¹³ İbn Sa'd, *Tabakât*, VII, 289; İbn Hacer, *Takrîb*, I, 368.

¹⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, I, 348.

¹⁵ İbn Hacer, *Takrîb*, I, 115; Ebû Hatim, Abdurrahmân b. Ebî Hâtim Muhammed b. İdrîs er-Râzî et-Temîmî, *el-Cerh ve't-Ta'dîl*, Dâru İhyâ'it- Turâsî'l-A'rabî, I. Baskı, Beyrut 1271/ 1952, II, 287.

c- Muhammed b. Abdullah, Humejd, Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini nakletti: "Hz. Peygamber Ümmü Süleym'in evine gelir, Ümmü Süleym evde olmadığı halde onun yatağında uyurdu. O geldiğinde onu uyur bulurdu. Bir gün Hz. Peygamber uyuduğunda çok terlemişti, Ümmü Süleym Resûlullah'ın terini bir pamuk parçasıyla şişeye alıyor ve onu kendi kokusu içine karıştırıyordu."¹⁶

Rivayetin isnadında yer alan ravilerden Muhammed b. Abdullah el-Müsennâ (115-205)'yı ta'dil (rivayetin alınabileceğine karar vermek) ederek sika diyen muhaddisler yanında, onu tenkid edenler de bulunmaktadır. Bunlardan Ebû Dâvud, ondan rivayette bulunmadığını, Yahya b. Maîn ise, onun hadiste konusunda rivayetlerine değer verilmediğini ve ravi olarak leysa bi şeyin (rivayetlerinin bir şey olmadığını) söylemektedir. es-Sâcî ve el-Ezdî, onun zayıf bir ravi olup hadis ehlinden olmadığını, Enes ve Katade'den münker (sika ravini rivayetlerine muhalif) rivayetleri bulunduğunu haber vermektedir. el-Ukaylî hadislerine tabi olunmayacağını söylemektedir.¹⁷ Yine isnadda yer alan diğer ravi Humejd et-Tavil (ö.142), Enes b. Malik tarafından tedlîs (şeyhini atlayarak rivyeti olmadığı halde şeyhinin şeyhinde rivayette bulunmak) yapmakla suçlanmaktadır. Söz konusu rivyeti Humejd, Enes b. Malik'ten muanan olarak nakletmektedir. Bu şekilde müdellis ravinin munkatı' rivyeti bizim için bilgi ifade etmez. Ayrıca bu rivyeti nakleden Muhammed b. Abdullah el-Müsennâ adlı ravi de tenkîd edilmiştir.¹⁸

el-Buhârî'nin bu konuda naklettiği rivayet şu şekildedir:

d- Kuteybe b. Saî'd, Muhammed b. Abdillâh el-Ensârî, babası (Abdillâh el-Ensârî), Sümâme, Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini nakletmiştir: "Ümmü Süleym, Rasûlullah (s.a.v.) için yere bir post serer, O da üzerinde öğle vaktinde uyurdu. Hz. Peygamber uyuduğunda annem O'nun terini ve saçlarını toplardı. Bunları bir şişede toplar, sonra onu koku kabına toplardı."¹⁹

¹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 228; İbn Hibbân, *Sahih*, I, 387.

¹⁷ el-Mizzî, *Tehzibu'l-Kemâl*, XVI, 25; İbn Hacer, *Tehzib*, V, 338.

¹⁸ ez-Zehabî, Hamd b. Ahmed Ebû Abdillâh, *el-Kâşif Men lehu fi'l-Kütübî's-Sitteti*, thk. Muhamed Avvâme, Daru'l-Kible li's-Sekâfeti'l-İslâmiyye, I. Baskı, Cidde 1413/ 1992, I, 352; İbn Hacer, *Takrib*, I, 181

¹⁹ el-Buhârî, *İsti'zan* 41 (Ravi devamla der ki: "Hz. Enes (radiyallahu anh) muhtazar (can çekişme halinde) olunca kefenine sürülecek hanûta bundan katılmasını vasiyet etti."

Kuteybe b. Sa'd b. Cümeyl b. Tarîf b. Abdillâh es-Sakafî (ö.240) sika bir ravidir.²⁰ et-Tirmizî, Muhammed b. Abdillâh el-Müsennâ (115-205)' ve babası Abdillâh b. el-Müsennâ b. Abdillâh b. Enes'e (118-215) sika derken, Muhammed b. Abdillâh hakkında yukarıda tenkid edildiğini zikretmiş.²¹ Ahmed b. Hanbel gibi, Süame b. Abdillâh b. Enes b. Malik (ö. 110)'i, sika görenlerin yanında Yahya b. Ma'n gibi onu zayıf bir ravi olarak cerh edenler de bulunmaktadır.²²

Müslim'in bu konuda naklettiği diğer bir rivayet şu şekildedir:

e- Züheyr b. Harb, Hâşim b. el-Kâsım, Süleymân tarikiyle rivayet edildiğine göre Sabit, Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini nakletmiştir: *"Nebi (sav) bize geldi. Yanımızda (uyuduğu esnada) Hz. Peygamber terledi. Annem de bir şişe ile gelip onun terini içine akıttığı esnada, Hz. Peygamber uyandı. Ümmü Süleym ne yapıyorsun dedi. O bu sizin teriniz. Biz onu kokumuz içine karıştırıyoruz. Teriniz diğer kokulardan çok daha güzel bir kokudur."* dedi.²³

İsnadda yer alan ravilerden bir kısmı cerh edilmişlerdir. en-Nesâî, "Ebû Hayseme Züheyr b. Harb b. Şeddâd el-Haraşî (ö. 234) sika bir ravidir" demektedir.²⁴ Hişam b. el-Kâsım b. Müslim b. Muksım el-Leysî (134-207), hakkında diğer âlimler sika derken, en-Nesâî, onun için leys bihi besun ifadesini kullanmıştır.²⁵ İsnadda yer alan Süleyman b. el-Muğîre el-Kaysî (ö.165) ise sika bir ravidir.²⁶ Ebû Muhammed Sabit b. Eslem el-Bünânî (ö.127) kendi döneminde ilim ve ibadetten dolayı övülen ve sika görülen bir ravi olmakla birlikte; Yahya el-Kattân, onun Enes'ten rivayet-

²⁰ el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Cufî, *Tarihu'l-Kebîr*, Thk.es-Seyyid Hişam en-Nedvî, Dâru'l-Fikr, Beyrut Trs. VII, 195; İbn Hacer, *Takrîb*, I,454.

²¹ el-Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, XVI, 25; İbn Hacer, *Tehzîb*, V, 338.

²² İbn Hacer, *Tehzîb*, II, 26; el-Bâcî, Süleymân b. Halef b. Sa'd Ebu'l-Velîd, *et-Ta'dîl ve'l-Cerh Limen Harrace lehu fi Sahihi'l-Buhârî*, thk. Ebû Lubâbe Huseyn, Dâru'l-Livâ, I. Baskı Riyad 1406/1986, I, 451.

²³ Müslim, *Fedâil*, 83.

²⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, III, 296.

²⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, XI, 18.

²⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, IV, 193; Ebû Hatim, *Cerh*, IV, 144.

lerinde ihtilat (rivayetin isnad veya metnini diğer hadislerle karıştırmak) ettiğini haber vermektedir.

²⁷ O, bu rivayeti de Enes b. Malik (ö. 91)'ten rivayet etmektedir.

Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve Müslim'in naklettiği diğer bir rivayet ise şu şekildedir:

f- Affân b. Müslim, Vüheyb, Eyyûb (es-Sahtiyânî), Ebû Kılâbe el-Cermî, Enes b. Mâlik'ten şöyle nakletmiştir: *“Rasûlullah, Ümmü Süleym'in yanına gelir ve öğleyin uyurdu. Ona yatması için deriden yapılmış yatak yapardı. O da öğle vakti uyurdu. Hz. Peygamber çok terlemişti. Ümmü Süleym de bu terleri toplar ya kokusuna veya şişeye koyardı Hz. Peygamber onun bu yaptığını gördü ve: “Bu ne Ümmü Süleym? diye sordu. O da “Senin terini kokuma karıştırıyorum.” dedi.”²⁸*

Bu rivayetin isnadında yer alan raviler'den Ebû Bekr b. Ebî Şeybe Abdullah b. Muhammed b. İbrahim b. Osman el-Vasîf el-Kufî (ö.235), hafız sika ve musannif bir muhaddistir.²⁹ Affan b. Müslim es-Saffâr (135-220) sika bir ravidir.³⁰ Vuheyb b. Halid el-Bahilî (ö.165) sika bir ravidir.³¹ Eyyub b. Ebî Temîme Keysân es-Sahtiyânî Ebû Bekr el-Basrî (66-131), sika bir ravidir.³² İsnadı oluşturan Eyyub-Ebû Kılabe- Enes b. Malik adlı raviler rivayeti muanan sığası ile nakletmektedirler. Ancak bu ravilerin tedlîs yaptıkları bilinmemektedir. Bu nedenle hadis ilmi açısından hadisin isnadı sahihtir. Abdullah b. Zeyd Ebû Kılabe el-Ceremî (ö.106), sâlih (rivayetleri kabul edilebilir iyi) bir ravi olup, tedlîs yaptığı da tespit edilmemiştir.³³

g- en-Nesâî bu konuda naklettiği diğer bir rivayeti şu şekildedir:

Muhammed b. Ma'mer, Muhammed b. Ömer b. Ebi'l-Vezir Ebu'l-Mutrîf, Muhammed b. Musâ, Abdillâh b. Ebî Talha, Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini nakletmiştir: *“Nebi (sav) bir sergi üzerinde uyur, terlerdi. Bir gün Ümmü Süleym onun terini bir bezle silerek şişeye koyduğu esnada*

²⁷ ez-Zehebî, *Kâşif*, I, 281; İbn Hacer, *Tehzîb*, II, 3.

²⁸ Müslim, *Fedâil*, 85.

²⁹ İbn Hacer, *Takrîb*, I, 320

³⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, VII, 205; ez-Zehebî, *Kâşif*, II, 27; Ebû Hatim, *Cerh*, VII, 30.

³¹ ez-Zehebî, *Kâşif*, II, 358.

³² İbn Hacer, *Tehzîb*, I, 348.

³³ el-Buhârî, *Târihu'l-Kebir*, V, 92; ez-Zehebî, *Kâşif*, I, 554; el-Bâcî, *et-Ta'dil*, II, 820.

Hz. Peygamber(sav) onu gördü ve: "bu yaptığın da ne" diye Ümmü Süleym'e sordu. O da cevaben: "Senin terini kokuma karıştırıyorum." dedi. Bunun üzerine Nebi (sav) güldü.³⁴

Muhaddisler bu rivayetin isnadında yer alan ravilerden Muhammed b. Ma'mer b. Ribî el-Basrî el-Bahrânî (ö.250) hakkında saduk (doğru sözlü)³⁵ demektedir. Ebû Hatim, Ebû Mutrif Muhammed b. Ömer b. Mutrif (ö.?) için leyse bihi besun ifadesini kullanırken, İbn Hibban sika raviler arasında zikretmektedir.³⁶ Muhammed b. Musâ b. Ebî Abdillâh el-Fıtrî, sika olup şii olmakla suçlanmıştır.³⁷ Abdullah b. Ebî Talha Zeyd b. Sehl el-Ensârî (ö.84) Enes b. Malik'in anne bir kardeşi olup sika bir ravidir.³⁸ Bu rivayette bize Enes b. Mâlik'ten onun vasıtasıyla ulaşılmaktadır. Rivayetin isnadı sadece Abdullah b. Ebî Talha Zeyd b. Sehl el-Ensârî'nin Enes b. Malik'ten rivayetinde temriz (inkıta ihtimali bulunan) siğa ile muanan olarak nakletmiştir.

Ancak bu kuşakta sadece Humejd et-Tavil'in Enes b. Malik'ten tedlîs³⁹ yaptığı bilinmektedir. Bu rivayet ise Abdullah b. Ebî Talha ve Zeyd b. Sehl el-Ensârî (ö.84)'den nakledilmiştir.

Farklı tarihlerle gelen söz konusu rivayetin metni incelendiğinde metin farklılıkları bulunduğu görülmektedir. Bu durum rivayeti nakleden ravilerde zabt kusurları olduğunu ortaya koyan bir husustur. Müslim'in naklettiği metnin sonunda, Ümmü Süleym'in Resûlullah'ın teri için: "Bu, en güzel kokudur" kaydı yer alırken⁴⁰, Müslim ve Ahmed b. Hanbel'in diğer rivayetinde, Ümmü Süleym'in: "Çocuklarımız için onun bereketini umuyoruz Ya Rasûlullah!" dediği, Rasûlullah'ın da: "İsabet ettin" ilavesi vardır. Müslim ve Ahmed b. Hanbel'in naklettiği diğer bir tarihte "Ümmü Süleym'in, örtü serdiği ve Resûlullah'ın, namaz kıldığı" ilavesi vardır.⁴¹ Ahmed b. Hanbel, "Ümmü Süleym'in, örtü serdiğini ve Resûlullah'ın, namaz kıldığını" ayrı bir rivayet tarihi olarak nakletmek-

³⁴ en-Nesâî, *Zinet*, 118

³⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, IX, 412; *Takrîb*, I, 508.

³⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, IX, 322; ez-Zehebî, *Kâşif*, II, 205.

³⁷ el-Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, XXXVI, 523; İbn Hacer, *Tehzîb*, IX, 423; *Takrîb*, I, 509.

³⁸ el-Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl*, XV, 133; İbn Hacer, *Takrîb*, I, 308

³⁹ ez-Zehebî, *Kâşif*, I, 352; İbn Hacer, *Takrîb*, I, 181

⁴⁰ Müslim, *Fedâil*, 83.

⁴¹ Müslim, *Fedâil*, 84; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 221.

tedir.⁴² en-Nesâî ve diğer bazı âlimlerin rivayetlerinde Resûlullah'ın bu duruma "güldüğü"⁴³ ilavesi bulunmaktadır. Enes b. Malik'ten bu konuda nakledilen rivayetlerde yer alan bu farklılıklar, rivayeti nakleden ravilerde zabt kusuru olduğuna ve olayı tam olarak kaydedemediklerine işaret etmektedir. Hz. Peygamber'in "terinin güzel koktuğu" bilgisi sadece Müslim'in rivayetinde ifade edilmektedir. Yahya el-Kattan bu rivayetin ravilerinden Sabit b. Eslem el-Bünânî'nin Enes'ten rivayetlerinde ihtilat ettiğini haber vermektedir.⁴⁴ Ayrıca rivayet temriz şiğası ile muanan olarak nakledilmiştir. Rivayetin metninde yer alan bu farklılıklar ravilerin sonradan habere ilave etmiş olduklarını gösteren bir husustur. Bununla birlikte olayın farklı zamanlarda yaşandığı da ifade edilebilir. Rivayetin farklı tariklerinden bize ulaşan metinde ortak yanların bulunması da bu hadisin bir olayı anlattığına işaret eder. Bu hadisin metninde medar olan husus, Ümmi Süleym'in Resûlullah'ın terini koku malzemesi olarak kullandığı şişeye koyduğudur. Bu durum olayı nakleden ravilerin hadisin metnine sonradan idrac (farklı isnad ve hadis metinlerini bir birine eklemek) yapmış olduklarına işaret etmektedir. Bunlardan sadece bir rivayet dışında Hz. Peygamber'in terinin güzel koktuğuna dair bir bilgi de yer almamakta bilakis teberrük için Hz. Peygamber'in bilgisi olmadan terinin pamukla silinerek koku şişesine sıkıldığı anlaşılmaktadır.

İbn Hacer, Resûlullah'ın saç kıllarının toplanması ile terinin toplanmasını, başka rivayetlerdeki açıklamalara dayanarak, farklı zamanlara hamletmekte: "Sıcak mevsimde öğle uykusundaki terin toplanması ayrı bir hadisedir. Ümmü Süleym'e kocası Ebu Talha'nın Hz. Peygamber'in tıraşından sonra elde ettiği saçları vermesi ise bir başka zamanda gerçekleşen olaydır. Rivayetten de anlaşılacağı üzere Ümmü Süleym bunları teberrüken biriktirmiştir" demektedir. İbn Sa'd, Hz.

⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 221.

⁴³ en-Nesâî, *Zinet*, 118, el-Beyhakî, Ahmed b. Huseyin b. Ali b. Mûsâ Ebû Bekr, *es-Sünen*, Muhammed Abdulkadir Atâ, Mektebetü Dâru'l-Baz, Mekke 1414/1994, V, 506; el-Makdisî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdî'l-Vahid b. Ahmed el-Hanbelî, *el-Ehâdisü'l-Muhtâra*, (Thk.: Abdü'l-Melik b. Abdullâh b. Dehiş). I-X, Mektebetü Nehdati'l-Hadisiyye, Mekke 1410, VI,96; et-Taberanî, Süleymân b. Ahmed b. Ahmed b. Eyyub Ebû'l-Kâsım, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, (Thk. Hamdi b. Abdülmeccid es-Sekafî), I-XX, Mektebetü Ulûmi'l-Hikem, 2. Baskı, Musul 1983/1404, XXXV, 122.

⁴⁴ ez-Zehebî, *Kâşif*, I, 281; İbn Hacer, *Tehzib*, II, 3.

Peygamber'in terinin ve saçlarının konduğu bu şişeyi, Ümmü Süleym'in, Muhammed b. Enes'e, onun da Eyub'a verdiğini, haber vermektedir.⁴⁵

Hz. Peygamber'in terini koku malzemesine koymasalar da misk gibi koktuğuna dair sahabilerden Aişe, Ali, Cabir, Enes b. Malik, Abdullah b. Abbas ve Semüre b. Cündeb'ten rivayetler bulunmaktadır. Konu ile ilgili bu rivayetleri de değerlendirmek istiyoruz.

2- Enes b. Malik'ten Nakledilen Rivayetler

Hz. Peygamber'in terinin güzel koktuğuna dair Enes b. Mâlik'ten el-Buhârî, Ahmed b. Hanbel ve et-Tirmizî gibi âlimler nakilde bulunmuşlardır. el-Buhârî'nin bu konuda naklettiği bir rivayet şu şekildedir:

a- Muhammed, Ebû Halid Ahmer, Humejd tarikiyle Enes'in: "... *Rasûlullh'in (s.a.v.) elinden daha yumuşak ne bir ipek kumaşa, ne de ipeğe dokundum, Rasûlullah'ın (s.a.v.) kokusundan daha güzel kokan ne bir misk ne de bir amber kokladım.*"⁴⁶ açıklaması bulunmaktadır.

Süleymân b. Hayyân el-Ezdf Ebû Halid el-Ahmer el-Kûfî (114-190), doğru bir ravi olmakla birlikte zabt yönü ile tenkit edildiği ve hüccet olmadığı söylenmiştir.⁴⁷ Humejd et-Tavil (ö.142), Enes'ten naklettiği rivayetlerinde tedlîs yapmaktadır.⁴⁸ Söz konusu bu rivayeti de Enes b. Malik'ten nakledilmektedir. Ayrıca rivayetin metninde Hz. Peygamber'in terinden hiç bahsedilmemektedir. Sadece onun kokusunun misk ve amberden daha güzel koktuğu ifadesi yer almaktadır. Bu durum ondan hissedilen kokunun kaynağının süründüğü misk olduğunu göstermektedir.

Ahmed b. Hanbel'in bu konuda naklettiği rivayet ise şu şekildedir:

b- Hasen - Hammâd b. Seleme, Sâbit el-Bünânî, Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini nakletti: "*Rasûlullah parlak bir renkteydi, onun teri inci gibiydi. Yürüdüğünde düzgün yürürdü.*

⁴⁵ İbn Sa'd, *Tabakat*, VIII, 428

⁴⁶ el-Buhârî, *Savm*, 52.

⁴⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, IV, 159; İbn Adî, Abdullah b. Adî b. Abdillâh b. Muhammed Ebû Ahmed el-Cürçânî, *Kâmil fi'd-Duafâ'ir-Ricâl*, thk., Yahyâ Muhtar Gazâvî, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1409/1988, III, 281.

⁴⁸ ez-Zehabi, *Kâşif*, I, 352; İbn Hacer, *Takrîb*, I, 181

Rasûlullah (sav)'ın elinden daha yumuşak ne bir ipek kumaşa ne de ipeğe dokunmadım. Rasûlullah'ın kokusundan daha hoş ne bir misk ne de bir amber koklamadım." Rivayetin sonunda Enes'in ifadesi olarak: "(Hz. Peygamber'in kokusu) misk ve amber'den daha güzeldi" açıklaması yer almaktadır.⁴⁹

et-Tirmizî'nin bu konuda naklettiği diğer bir rivayet ise şu şekildedir:

c- Kuteybe, Ca'fer b. Süleymân b. ed-Dabbî, Sabit, Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini nakletmiştir: "*Resûlullah'ın (sav) elinden daha yumuşak ne bir kumaşa ne bir ipeğe ve ne de başka bir şeye hiç dokunmadım. Rasûlullah (sav)'ın terinden daha güzel kokan bir kokuyu koklamadım.*"⁵⁰ Ahmed b. Hanbel, et-Tirmizî, ed-Dârimî ve İbn Hibbân'ın, Enes b. Mâlik'den naklettikleri rivayet aşağıdaki cümle ile bitmektedir: "*Resûlullah'ın terinden daha güzel kokan bir koku koklamadım.*"⁵¹

Ahmed b. Hanbel ve et-Tirmizî'den nakledilen rivayetin ravilerinden Sabit b. Eslem el-Bünânî Ebû Muhammed (ö.127), kendi döneminde ilim ve ibadetinde övülen sika görülen bir ravi olmakla birlikte Yahya el-Kattan onun Enes'ten rivayetlerinde ihtilat (rivayetleri karıştırdığını) ettiğini haber vermektedir.⁵² Hammad b. Seleme b. Dinar (ö.167) Yahya b. Maîn "onunla karşılaşan kiminle karşılaştıysam, onu İslâm'ı konusunda tenkit ettiler. O sika ve saduk bir ravi olmakla birlikte zabt kusuru nedeniyle hata etmekteydi. Malik b. Enes Kuvvetinde bir muhaddis değildi" demektedir.⁵³ Rivayetin isnadında yer alan tenkidlere ilaveten Ahmed b. Hanbel'den nakledilen rivayetin metninde "*Hz. Peygamber'in kokusu*" veya et-Tirmizî'nin rivayetinde "*Hz. Peygamber'in terinin*

⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 228, 258, 267, 270; el-Buhârî, *Menâkıb*, 20; Müslim, *Fadâil*, 21; Ed-Dârimî, *Mukaddime*, 10; İbn Hibbân, *Sahih*, XIV, 212; Ebû Ya'la, Ahmed Ali b. Musennâ el-Mevsilî et-Temimî, *Müsned*, thk., Huseyin Selîm Esed, Dâru'l-Me'mûn, I. Baskı, Dımeşk 1404/1984, V, 169; Abd İbn Humeyd b. Nasr Ebû Muhammed el-Kissî, *el-Muntehabu min Müsnedi Abd İbn Humeyd*, Subhî'l-Bedrî es-Semerrâî, ve Mahmuh Muhammed Halil es-Saidî, Mektebetu's-Sünne I. Baskı, Kahire 1408/1998, I, 402

⁵⁰ et-Tirmizî, *Birr*, 69. et-Tirmizî rivayet hasen sahihtir değerlendirmesini yapmaktadır.

⁵¹ et-Tirmizî, *Birr*, 69; en-Nesâî, *Zinet*,118; ed-Dârimî, *Mukaddime*, 10; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 270, Ebû Hatim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed et-Temimî, *Sahih-i İbn Hibban bi Tertibi İbni Belabân*, Muessetü'r-Risâle, II. Baskı, thk. Şuayb el-Arnâvut, Beyrut 1993, XI, 211.

⁵² ez-Zehabî, *Kâşif*, I, 281; İbn Hacer, *Tehzîb*, II, 3.

⁵³ ez-Zehabî, *Kâşif*, I, 349.

kokusu" şeklinde metin farklı nakledilmiştir. Bu metin farklılığı rivayeti nakleden ravilerde zabt kusurunun bulunduğuna işaret etmektedir.

Enes b. Mâlik'ten nakledilen: "Hz. Peygamber'in kendisine has kokusunu duyduğumuzda Onun olduğunu bilirdik" rivayetinin isnadında yer alan ravilerden Yezid er-Rakkâşî zayıf, el-Basrî'nin arkadaşı Ebû Beşer de meçhul biridir.⁵⁴ Dolayısıyla rivayet zayıf biravidir. Yine Enes'in bir başka rivayetine göre Hz. Peygamber şehrin (Medine) sokaklarından birine uğradığında onun güzel kokusu hissedilirdi. Rasûlullah bu yoldan geçmiş derlerdi.⁵⁵ Burada açık havada kokuyu ancak yanında duran kişinin alabileceği aksi takdirde havada bu kokunun dağıldıktan sonra duyulmasının mümkün olmadığını düşünmekteyiz.

ed-Dârimî'nin bu konuda Hz. Câbir'den naklettiği diğer bir rivayet ise şu şekildedir:

3- Cabir Rivayeti

Mâlik b. İsmâil, İshâk b. el-Fadl b. Abdirrahmân el-Haşimî, Muğire b. Atiyye, Ebu'z-Zübeyr tarikiyle Cabir'den şöyle dediği nakledilmiştir: "Nebi (sav) ne zaman bir yoldan geçse, onun ardından o yoldan giden birisi onun terinin hoş kokusundan(veya onun terinin kokusundan) bu yoldan geçtiğini bilirdi."⁵⁶

Bu rivayetin isnadında yer alan İshâk b. el-Fadl b. Abdirrahmân el-Haşimî, rivayeti baba-sından duyduğunu halde⁵⁷, Muğire b. Atiyye'den duyduğunu söylemektedir. İbn Zübeyr onun müdellis bir ravi olduğunu⁵⁸ söz konusu bu rivayeti de Cabir b. Abdullah'tan muanan olarak naklettiğini söylemektedir. Ayrıca rivayet metninin sonunda yer alan "*veya terinin kokusu*" ifadesi ravilerde zabt kusuruna işaret eden bir husustur. Diğer bir rivayet ise bu konuda Abdullah b. Abbas'tan şu şekilde nakledilmektedir.

⁵⁴ Elbânî, Muhammed Nâsiruddin, *Silsiletu'd-Daîfe*, Dâru'l-Meârif, Riyâd trs. V, 169

⁵⁵ en-Nebhânî, Yûsuf b. İsmâil, *Huccetullahi ale'l-Âlemîn fi Mu'cizâtı Seyyidi'l-Mürselîn*, *Daru'l-Fikr*, b.y.y. trs. s. 685.

⁵⁶ ed-Dârimî, *Mukaddime*, 10 I, 32; el-Buhârî, *Tarih*, I, 399.

⁵⁷ Ebû Hâtîm, *Cerh*, VIII, 227.

⁵⁸ İbn Hacer, *Takrîb*, I, 506; *Tabakâtu'l-Müdeellisîn*, Thk. Asım b. Abdullah Karyevetî, Mektebetu'l-Menâr, I. Baskı, Amman 1983, I, 13, 58.

4- Abdullah b. Abbas Rivayeti

Abdullah, babası, Hammad b. Seleme, Atâ b. es-Sâib tarihiyle rivayet edildiğine göre Saîd b. Cübeyr, Abdullah b. Abbas'tan şöyle dediğini nakletmiştir: "Rasûlullah (sav) gece yürürken onun geçtiği yerlerde güzel bir koku olurdu."⁵⁹

Şuayb el-Arnâvud, rivayeti Hammad b. Seleme'nin, Atâ b. es-Saib ihtilât etmeden aldığı ancak Atâ b. es-Saib'in, Saîd b. Cübeyr'den duymadığı halde duymuş gibi naklettiğini söylemektedir.⁶⁰ Bu rivayetin Saîd b. Cübeyr'den muanan olarak nakledilmiş olması da bu hususa işaret etmektedir. Rivayetin metninde "güzel koku" ifadesi ise mücerred bir ifade olup Hz. Peygamber'in sürüdüğü kokuya hamledilebilir. Ancak yukarıda da işaret ettiğimiz gibi açık bir havada bu kokunun dağılımıyla kokuyu hemen peşi sıra giden birinin almış olabileceği de iddia edilebilir. Hislerimizle müşahedemiz açısından, rivayetin metni problemlili gözükmetedir.

5- Semüre b. Cündeb Rivayeti

Amr b. Talhâ, Esbât b. Nasr el-Hemedânî tarihiyle rivayet edildiğine göre Semmâk, Ca- bir b. Semüre'nin şöyle dediğini nakletmiştir: " Hz. Peygamber ile birlikte ilk namazı kıldım. Sonra Hz. Peygamber ehline gitti. Onunla ben de çıktım. Onu bir kısım çocuklar karşıladı. Derken onların yanaklarını bir bir okşamaya başladı. Benim yanağımı da okşadı. Elinde bir serinlik ve hoş bir koku hissettim. Elini sanki attar havanından çıkarmış gibiydi."⁶¹

Bu rivayetin isnadında yer alan Amr b. Talhâ en-Nâkıd (ö. 222), muhadislerce doğru biri olarak nitelemiş olmakla birlikte râfizi bir kişi olduğu da belirtilmiştir.⁶² Yine ravilerden Esbât b. Nasr el-Hemedânî'nin ise çok hata yaptığı haber verilmektedir. Yahya b. Ma'in onun için leyse bi şey demekte, es-Sâcî, *Duafa's*ında onun Semmâk b. Harb'ten rivayetlerine tabi olunamayacağını bildirmektedir.⁶³ Semmâk b. Harb hafızası kötü ve zayıf bir ravi olduğunu için eleştirilmiştir.⁶⁴

⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 310.

⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, *Musned*, I, 309.

⁶¹ İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, VI, 323; Müslim, *Fedâil* 80.

⁶² ez-Zehebî, *Kâşif*, II, 75; İbn Hacer, *Takrîb*, I, 420.

⁶³ İbn Hacer, *Tehzîb*, I, 185; *Takrîb*, I, 98.

⁶⁴ ez-Zehebî, *Kâşif*, I, 465.

Ayrıca bu rivayetin metninde; Hz. Peygamber'in terinin değil elinin güzel koktuğu yer almaktadır. Onun elindeki bu kokunun kendisinden mi yoksa sürüldüğü bir kokudan mı kaynaklandığı belli değildir. Hislerimize dayalı müşahede terin koku vereceğidir. Ancak koku sürünen birinin bu şekilde birine dokunduğunda koku vermesi mümkündür.

6- Ebû Hureyre Rivayeti

İbrâhîm, Bişr b. Seyhân, Mulebbis b. Muhammed el Kilâbî, Süfyan es-Sevrî, Ebûz-Zinâd tarikiyle rivayet edildiğine göre el-A'rec Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini nakletmiştir: "Bir adam Resûlullah'a gelerek, "kızımı evlendirdim bana bir şeyle yardım etmene sevinirim", dedi. Hz. Peygamber: "Yanımda sana verecek bir şey yok. Yarın yanında ağzı geniş bir şişe ve bir ağaç parçası getir. Bu seninle benim aramda kalacak" (dedi). Ona ağzı geniş bir şişe ve ağaç parçası getirdi. O (Rasûlullah), iki kolundan terleri tahta parçasıyla getirilen kap doluncaya kadar sıyırdı. Sonra adama hitaben: "Bunu al ve kızına kokulanmak istediğinde bu tahta parçasını şişenin içine daldırmasını emret ve onunla kokulansın", buyurdu."⁶⁵ Gelin olan kız, kokuyu kullandığında Medine ehli bu kokuyu sürekli hissetmeye başladılar ve bu evi "güzel kokulu ev" diye isimlendirdiler.⁶⁶

İbn Hacer, Mulebbis b. Muhammed Kilâbî'nin munkerü'l-hadis olduğunu söylemektedir. Ondan nakledilen bu rivayet de gerçekten munker bir rivayettir. İbn Cevzî, *Kitabu'l-Mevzûâ'l* ında bu rivayeti uyduran kişinin Mülebbis olduğunu ifade etmektedir.⁶⁷ es-Suyûtî *el-Hasâisü'l-Kübrâ* adlı eserinin önsözünde, bu eserde *mevzu* (uydurma) rivayetlerin olmadığını belirtmesine rağmen, bu rivayeti hem *el-Hasâisü'l-Kübrâ* hem de *mevzu* nakilleri topladığı *el-Leâli'l-Masnûa'* adlı eserine alarak çelişkiye düşmüştür.⁶⁸ Ayrıca es-Suyûtî hadis tenkid ilminde söz sahibi ez-Zehebî'nin de

⁶⁵ et-Taberânî, *Mu'cemu'l-Evsat*, III, 190

⁶⁶ İbn Adî, *Musned*, XI, 185; el-Beyhâkî, Ahmed b. el-Huseyn Ebû Bekr, *Şuabu'l-İmân*, thk. Muhammed Saîd Bisvî'nî Za'lûl, Dâru'l-Kutubî'l-İlmiyye, I. Baskı, Beyrut 1410, II, 154; es-Suyûtî, *el-Hasâis*, I, 115-116.

⁶⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, II, 344.

⁶⁸ es-Suyûtî, *el-Hasâis*, I, 115-116; *el-Leâli'l-Masnûa' fil-Ehâdisi'l-Mevdû'a*, Dâru'l-Mearif, Beyrut 1983, I, 274; *ed-Dürü'l-Mensûr fî't-Tefsîr bi'l-Me'sûr*, Dâru'l-Fikr, 2. Baskı, Beyrut 1983, I/509.

Mizânü'l-İ'tidâl adlı eserinde söz konusu rivâyeti zikrederek münker dediğini kaydettiği⁶⁹ halde bu rivayeti Hz. Peygamber'e ait bir hasâis olarak nakletmiş olması çelişkidir.

7- Hariş oğullarından meçhul bir ravi'nin rivayeti

Muhammed b. Yezîd er-Rifâî Ebû Bekr, Habib b. Hadre tarikiyle rivayet edildiğine göre Hureş oğullarından bir adam şöyle demiştir: “*Resûlullah (s.a.v.) Maiz b. Mâlik'i recmettiği zaman, babamla beraber Hz. Peygamber'in yanındaydım. (Maiz'e) taş isabet edince (korkudan) beni bir titreme aldı. Bu sebebple Rasûlullah (s.a.v.) beni kucaklayıp sardı da koltuk altının terinden misk kokusuna benzer (teri) üzerime aktı.*”⁷⁰

ed-Dârimî'nin naklettiği bu rivâyetin isnadında yer alan Habib b. Hadre'nin bilinmediği ve meçhul biri olduğu kaydedilmektedir.⁷¹ Ayrıca hadisin isnadında meçhul bir ravi daha bulunmaktadır. Bu iki ravinin adaleti bilinmediğinden rivayet merdud olup, bilgi ifade etmez. es-Suyûtî, bu rivâyet hakkında: “ İbn Cevzî'nin, yalan ve uydurma, İbn Sa'd'ın mürsel ve mevzu, dediklerini nakletmekte ve rivayeti reddetmektedir.”⁷²

8- Hz. Ali Rivayeti

Ebû Ya'lâ, Muhammed b. Tanasifiyân, Ubeydullah b. Mûsâ el-Absî, Muhammed b. Abdullah b. Zübeyr el-Esedî, Mec'ma' b. Yahyâ el-Ensârî, Abdullah b. İmrân'dan nakledildiğine göre Ensâr'dan bir adam, Kûfe mescidinde kılıcının bakımını yaptığı esnada Hz. Ali'ye Resûlullah (s.a.v.)'in özelliklerini sordu. O da şöyle dedi:

“...Onun teri yüzünde inci gibiydi. Onun terinin kokusu da ezfer (güzel kokan bir bitki) miskinin kokusundan daha hoştu...”⁷³

⁶⁹ es-Suyûtî, *el-Leâli*, I, 274.

⁷⁰ ed-Dârimî, *Mukaddime*, 10

⁷¹ İbn Hacer, Şihâbüddin Ahmed b. Ali eş-Şüreyh el-Askalanî, *Lisânu'l-Mizân*, Thk.: Ali b. Muhammed el-Muavwid-Adil Abdî Ahmed el-Mevcut, Dâru'l-Kutubî'l-İlmiyye, I-VIII, Beyrut 1995, II, 170.

⁷² es-Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr*, Daru Tairi'l-İlim, Cidde-trs. I, 340.

⁷³ İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 410.

Bu rivayetin isnadında yer alan “*Ensâr'dan bir adam*” ifadesi, bu haberin meçhul bir raviye ait olduğunu ortaya koyar. Bu tür meçhul bir ravinin verdiği haber reddedilir. Bu rivayette yer alan bilgilerin Kur'an ve sahih isnadla bize ulaşan rivayetler çerçevesinde anlaşılması gerekmektedir.

Nasr b. Ali, Nuh b. Kays, Hâlid b. Hâlid, Yusuf b. Mazin tarikiyle nakledildiğine göre meçhul birisi, Hz. Ali'den Şöyle bir nakilde bulunmuştur: “*Resûlullah'ın yüzünde ter damlası inci gibi parladı. Bunu ne daha önce, ne de daha sonra bir daha görmedim.*”⁷⁴ Bu rivayet de meçhul bir ravinin rivayeti olması nedeniyle reddedilir.

9- Hz. Aişe rivayeti

Bu konuda Kastallânî tarafından Hz. Aişe'den isnadsız şekilde nakledilen bir rivayet de şu şekildedir:

*“Hz. Peygamber insanların en güzel yüzlüsü ve en parlak olanıydı. Onu tavsif edenler, yüzünü aya benzetirdi. Onun teri miskten daha güzel kokulu olup inci tanesi gibiydi.”*⁷⁵

10- İbrahim en-Nehâî'den mürsel bir rivayet

Yezîd b. Harun, Şureyk, el-A'meş tarikiyle rivayet edildiğine göre İbrâhim en-Nehâî şöyle demiştir: “*Resûlullah güzel kokusundan dolayı geceleyin bile tanınırdı.*”⁷⁶

Rivayetin isnadı munkatî'dir. Bu rivayet Hz. Peygamber hakkında tabiin döneminde böyle bir düşüncenin var olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Ancak rivayetin metninde Hz. Peygamber'de hissedilen bu kokunun onun teri değil de sürüldüğü kokuya ait olmasını engelleyecek hiçbir karine yoktur. Bu nedenle sahabenin rivayetlerde zikrettikleri bu kokunun Hz. Peygamber'in kullandığı güzel kokuya ait olduğunu düşünmekteyiz.

⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 230; es-Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr*, I, 31; *el-Hasâis*, I, 115-116; *el-Makdisî*, *el-Ehâdisü'l-Muhtâra*, II, 316.

⁷⁵ el-Kastallânî, Şihabuddin Ahmed b. Muhammed , *el-Mevâhibu'l-Ledunniye bi'l-Minahi'l-Muhammediyye*, thk., Salih Ahmed Şâmî, el-Mektebetu'l-İslâmî, Beyrut 1412/1991, II, 312; es-Suyûtî, *el-Hasâis*, I, 114.

⁷⁶ ed-Dârimî, *Mukaddime*, 10.

Bir kısım İslam âlimleri bu rivayetleri temel alarak Hz. Peygamber'in kokusunun, süründüğü kokulardan değil, onun terinin yaratılıştan güzel kokmasından kaynaklandığı kanaatine ulaşmışlardır. Ümmü Süleym'in Hz. Peygamber'in terini koku malzemesine koyması ve el-Buhârî'nin Hocası İshak b. Rahaveyh'in "*Bu Peygamber'in süründüğü esansın kokusu değil, bizzat kendi kokusudur.*"⁷⁷ ifadesi, Hz. Peygamber'in güzel koktuğunu belirten rivayeti açıklama babında bu düşünceyi yansıtan bir durumdur. el-Kastallanî de aynı görüşü paylaşarak Hz. Peygamber'in ve terinin hoş kokması konusunda: "Koku sürünmediği halde güzel kokmak Hz. Peygamber'in sıfatıdır."⁷⁸ demektedir. en-Nevevî de Hz. Peygamber'in terinin miskten daha güzel koktuğunu ve koku elde etmekte kullanıldığını gösteren hadislerin yorumunda şu görüşlere yer verir: "Bu hadislerde Hz. Peygamber'in kokusunu beyan vardır. Bu durum Allah'ın kendisine bahşettiği lütuflardandır. Âlimlere göre, bu güzel koku Hz. Peygamber koku kullanmasa da, onda mevcuttur ve onun bir sıfatıdır. Bununla birlikte meleklele mülakatında vahiy alması ve Müslümanlarla toplantılar yapması nedeniyle sürekli koku kullanmıştır."⁷⁹ Hz. Peygamber hakkındaki bu anlayış önceki âlimler arasında yaygın olduğu gibi günümüzde de kabul gören ve yaygın bir görüştür.⁸⁰

Gerek bu rivayetlerden gerekse İslâm bilginlerinin görüşlerinden ortaya çıkan genel tablo, Hz. Peygamber'in terinin hoş kokusunun bizzat kendi vücudundan kaynaklandığı, hariçten bir koku sürünme bile onun terinin, vücudunun daima güzel koktuğudur. Zira bu Allah'ın kendisine bahşettiği lütuflarından sadece birisidir. Bu anlayış ise Hz. Peygamber'i beşerüstü bir varlık konumuna çıkarmaktadır.

Hz. Peygamber Kur'an'a göre bir insandır.⁸¹ Herhangi bir insanın terinin güzel kokması veya teri koku malzemesine katıldığında güzel koku vermesi mümkün müdür? Değilse Hz. Pey-

⁷⁷ Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, I, 63.

⁷⁸ el-Kastallanî, *Mevâhib*, II, 310; en-Nebhânî, Yûsuf b. İsmâil, *el-Envâru'l-Muhammediye Minel-Mevâhibu'l-Ledunniye*, Dâru'l-Beşâir, Dimeşk, 1414/1994 , s. 240.

⁷⁹ en-Nevevî, Muhyiddin, *Sahihu Müslim bi Şerhi'n- Nevevî*, Dâru İhyai't-Turâsî'l-Arabî, Beyrut trs. XV, 85.

⁸⁰ Bkz. Yardım, Ali, *Peygamberimiz'in Şemâilî*, İstanbul 1997, s. 280; Bayraktar, İbrâhim, *Hz. Peygamber'in Şemâilî*, İstanbul 1990, s. 56-57.

⁸¹ 6. Enâm, 91; 14. İbrahim, 11; 15. Hicr, 33; 18. Kehf, 110; 21. Enbiya, 34; 23. Mu'minûn, 24, 33; 26. Şuarâ, 154; 41. Fussilet, 6; 42. Şurâ, 51; 17. İsrâ, 93.

gamber'in bir beşer olarak Allah'ın her insan için koyduğu fiziki-biyolojik fıtrattan farklı bir fıtratta olması, Kur'an'ın onun beşer tabiatına sahip olduğunu belirten ayetlerle çelişir. Hz. Peygamber'in güzel koku kullandığı sabittir. Onun bu tutumu diğer insanlarla aynı fıtrata sahip olduğunun delilidir.

Hız. Peygamber hakkındaki söz konusu rivayetlere dayanan ve yaygın olan bu tasavvur, Kuran'ın resmettiği örnek beşer Peygamber oluşu gerçeğine aykırı olduğu kadar, tarihi gerçeklere, ter konusunda bilimin verilerine de aykırıdır. İnsanların, beşerüstü, melek peygamber, beklentilerine karşılık, Kur'an-ı Kerim, gönderilen elçilerin insan olma sebeplerini izah etmektedir. Bu konuda 18. Kehf Suresi 110. ayetinde "De ki: Ben, sadece ve sadece sizin gibi bir beşerim, ancak bana ilahınızın bir tek olduğu vahyolunuyor" yer alan ilâhi emir gereği Hz. Peygamber: "Hristiyanların Meryem oğlu İsa'ya yaptıkları gibi, siz de beni mübalağalı methetmeyin! Ben Allah'ın kulu ve resulüyüm."⁸² demiştir. O, insanlardaki kendini yüceltme eğilime işaret etmekte ve Hristiyanlar'ın düştüğü hataya düşmememiz için bizi uyarmaktadır. Kaldı ki insanlar arasında beşer üstü peygamber beklentisi yeni olan bir hadise de değildir.⁸³

Hız. Peygamber beşer olarak yemekte, içmekte ve vücutta ısı dengesini koruyabilmek için terlemektedir. Bu nedenle o temizliğine dikkat etmekte ve güzel kokular sürünerek önlemler almaktadır. Hz. Peygamber'in güzel kokmasını, eşi Hz. Aişe, "onun elbiselerine bulabildiği en güzel kokuları sürdüğünü ve bizzat kendi eliyle bunları giyirdiğini"⁸⁴ bize haber vermektedir. Hz. Peygamber'in güzel kokuya sahip olması, onun terinin güzel kokmasından değil, kullandığı misk amberden kaynaklanmaktadır. Hz. Peygamber yanında "sükke" tabir edilen bir koku kutusu bulundurur⁸⁵ ve gereklikçe ondan sürünürdü. Özellikle yolculuklarında birlikte mutut olarak götürdüğü

⁸² Abdurrezzâk, Ebû Bekir b. Hemmâm, *Musannefü Abdırrezzâk*, (Thk.: Habiburrahmân el-A'zamî), Mektebetü'l-İslâmî, 2. Baskı, Beyrut 1403. V, 441; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/ 23, 24,47, 55; el-Buhârî, *Enbiyâ* 48; ed-Dârimî, *Rekâik* 68.

⁸³ Bkz. Bağcı, Musa, *Beşer Olarak Hız. Peygamber*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2010, s. 83-146.

⁸⁴ el-Buhârî, *Hac*, 17.

⁸⁵ Ebû Dâvud, Suleymân İbni'l-Eş'as es-Sicistânî el-Ezdî, *es-Sunen*, (I-V), Çağrı Yayınları, II. Bakı, İstanbul 1992, *Tereccul*, 2.

eşyaları arasında bir de "Kâruretu'd-duhn" (koku şişesi) yer almaktadır.⁸⁶ Ayşe validemizin, Hz. Peygamber'in eşi ve fakih bir muhaddis olarak sabit sünnete dair verdiği bu bilgi Hz. Peygamber'in niçin güzel koktuğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Hz. Peygamber'in güzel kokuyu sevdiği ve devamlı süründüğü sahih hadislerle de bize ulaşmaktadır.⁸⁷ Hz. Peygamber güzel kokuya karşı ilgisini şu şekilde ifade etmektedir: "*Bana, (dünyanızdan) koku ve kadın sevdirdi. Gözümün nuru ise namaz kılındı.*"⁸⁸ Hz. Peygamber'in güzel koku sürünmesini aktaran rivayetler, bize örnek olacak bir sünnetini açıklamaktadır. Ayrıca Yüce Allah, Hz. Peygamber'den risâlet görevini yaparken temiz ve düzgün bir elbise ile insanlar içerisine çıkmasını istemiştir.⁸⁹ Yine onun kötü koktuğu için soğan ve sarımsak yememesi, bunları yiyen kimselerin cemaati rahatsız etmemeleri için camiye gelmemelerini tavsiyesini de unutmamak gerekir.⁹⁰

Hz. Aîşe'ye ihramlının koku sürmesinin hükmünü sorduklarında; O: "Rasûlullah'a güzel koku sürerdim. O da eşlerini dolaşır ve sabahleyin ihrama girer ve güzel koku sürünürdü" demektedir.⁹¹ Hz. Peygamber insanlarla münasebetlerinde onları olumlu etkilemek için temizliğe ve güzel kokmaya özen göstermekteydi. Hz. Âişe: "Resûlullah (s.a.v.) misk ve amber gibi, renksiz koku maddeleri sürünürdü ve: "Sürünme maddelerinin en iyisi misktir."⁹² dediğini nakletmektedir.

Hz. Peygamber kendisi temiz olmaya dikkat ettiği gibi, insanların da dikkat etmesine önem verirdi. Sahâbeye de temiz olmayı ve güzel koku kullanmayı tavsiye ederdi. Onun bu sabit

⁸⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 399; et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Evsat*, III, 24; Yardım, *Peygamberimizin Şemâilî*, s. 277.

⁸⁷ et-Tirmizî, *Cenâiz*, 16; en-Nesâî, *Zinet*, 31; Ebû Dâvud, *Cenâiz*, 37.

⁸⁸ en- Nesâî, *İşretu'n-Nisâ*, 1.

⁸⁹ 74. Müddesir, 4.

⁹⁰ el-Buhârî, *Ezân*, 160; *İ'tisâm*, 24; Müslim, *Mesâcid*, 68-72;74-76; Ebû Dâvud, *Etime*, 40; İbn Mâce, *İkâme*, 58; ed-Dârimî, *Et'ime*, 27; İbn Mâce, *İkâme*, 58; Malik b. Enes, *Muvattaü Mâlik*, thk. Muhammed Fuad Abdülbâkî, Dâru İhyai Turâsî'l-Arabî, Mısır-trs. *Taharet*,1; Ahmed b. Hanbel, *Müsne'd*, II,13, 20, 429;III,12; IV,99; V,26.

⁹¹ el-Buhârî, *Gusl*, 12.

⁹² et-Tirmizî, *Cenâiz* 16; en-Nesâî, *Zinet*, 31; Ebû Dâvud, *Cenâiz*, 37.

sünneti hadis kaynaklarında yer almaktadır. Nebi (sav): "Cuma günü yıkanınız, cünüp değilseniz, başınızı yıkayınız ve koku sürünüz."⁹³ tavsiyesinde bulunurdu.

Rasûlullah (sav) bir Cuma gününde: "Ey Müslümanlar! Bu öyle bir gündür ki Allah onu bayram kılmıştır. Bu nedenle boy abdesti alınız. Kokusu bulunanların koku sürünmelerinin bir sakıncası yoktur. Dişlerinizi de misvaklayınız." buyurdu.⁹⁴ Rasûlullah (s.a.v.)'in: "Kime güzel koku ikram edilirse onu reddetmesin. Çünkü o güzel koku verir ve taşıması da kolaydır."⁹⁵, "Üç şey reddedilmez: Minder, yağ ve koku."⁹⁶ ve "Sizden birine reyhan sunulduğu takdirde onu reddetmesin, zîra o cennetten çıkmadır."⁹⁷ şeklindeki bize ulaşan sözleri insanların yaygın şekilde o dönemde güzel koku kullandıklarını ortaya koymaktadır.

Hz. Peygamber ve sahâbeden, Mescid-i Nebevî için de güzel koku kullanıldığı nakledilmektedir. Abdullah b. Ömer buhur yaktığı zaman saf öd ve kâfûrla karışık öd kullanır ve şunu söylerdi: "Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yapardı."⁹⁸ Arap toplumunda çok koku kullanıldığı ve erkek ve kadın kokuları birbirinden farklılık arzettiği bilinmektedir. Rasûlullah (s.a.v.): "Erkeğin sürünme maddesi koku verir, rengi olmaz. Kadının sürünme maddesi ise rengi olur, kokusu olmaz."⁹⁹ açıklamasında toplumda kadına kokusuz renkli maddeleri önerirken erkelerin güzel koku veren maddeler tavsiye etmektedir. Rasûlullah (s.a.v.): "Kendisine buhur değen kadın sakın bizimle yatsı namazına katılmasın."¹⁰⁰ emri, kadına toplum içine çıkarken başkaları tarafından hissedilecek derecede güzel koku sürünmeyi yasaklarken, onu koruma ve insanların gönlünde o kadına karşı oluşabilecek yanlış arzunun doğmasını önlemeyi amaçlamaktadır. Günümüzde camilerdeki bu-

⁹³ el-Buhârî, *Cuma*, 5.

⁹⁴ Malik, *Muvatta*, *Tahâret*, 32.

⁹⁵ Müslim, *Elfâz* 20; Ebû Dâvud, *Tereccül* 6; en-Nesâî, *Zinet* 75.

⁹⁶ et-Tirmizî, *Edeb*, 37.

⁹⁷ et-Tirmizî, *Edeb*, 37.

⁹⁸ Müslim, *Elfâz*, 21; en-Nesâî, *Zinet*, 38.

⁹⁹ et-Tirmizî, *Edeb* 31; en-Nesâî, *Zinet*, 32.

¹⁰⁰ Müslim, *Salât*, 143; Ebû Dâvud, *Tereccül*, 7; en-Nesâî, *Zinet* 37.

hurdanlıklarda güzel koku veren tütsü bitkilerin mevlid merasimlerinde yakılması ve insanların güzel koku sürünmesi bu sünnetlerin bir devamıdır.

Diğer taraftan onun terinin güzel kokması insan yaratılışıyla da uyuşmamaktadır. Hz. Peygamber, her insan gibi teri ve kokusuyla beşerin biyolojik fitratına uygun olarak yaratılmıştır. Söz konusu bu rivayetleri biyoloji ilminin ter ve kokusu hakkındaki genel verileri çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Ter, derinin gözeneklerinden sızan kendine has kokusu olan tuzlu bir sıvıdır. Çıkan sıvı içerisinde yüzde birlik oranda katı madde çıkar ki bu belli bir süre sonra bakteriler tarafından bozularak kötü kokuya neden olur.¹⁰¹ Hz. Peygamber'in de bir beşer olarak terlemesi ve bir süre sonra terle çıkan maddelerin bir koku oluşturması doğaldır. Ancak bu kötü kokuyu önlemek için Hz. Peygamber, temizliğine dikkat etmesi, soğan ve sarımsak nevinden kokan maddeleri yememesi, ölçülü yemesi ve kötü kokmamak için misk gibi güzel kokular sürünmüş olması onun insanî ve örnek alınacak sünnetidir. Şayet Hz. Peygamber insani olan bu tedbirleri almasa, terlediğinde her insan gibi belli bir süre sonra bakteriler tarafından terle çıkan protein artıklarının parçalanması neticesinde şüphesiz o da kötü kokacaktı. Nitekim Hz. Peygamber'e pamuktan yapılmış siyah bir cübbe dikildi. Onu giyip, terlediğinde, pamuk kokusu hissedince cübbeyi çıkardı. Zira güzel koku onun hoşuna gidiyordu.¹⁰² Bu rivayette yer aldığı gibi Hz. Peygamber'in, ter ve kötü kokuya neden olan pamuktan yapılmış cübbesini çıkardığı anlaşılmaktadır. Onun teri diğer insanlardan farklı olarak misk koksaydı, terlediği esnada bu şekilde kötü bir koku oluşmaz misk kokusu yine yayılırdı.

Hadis kaynaklarında yer alan bu konudaki rivayetler ve buna bağlı yapılmış yorumlar, beşer fitratını taşıyan Hz. Peygamber'e ait bir özellik olması; Kur'an, onun sabit sünneti olan koku sürünmesi ve temizliğe riayeti, insan biyolojisine ait ilmi verilerle uyum halinde değildir. Bu rivayet-

¹⁰¹ Ter, vücut sıcaklığını dengeli tutmaya, üre ve karbondioksit gibi bazı zararlı maddeleri dışarı atmaya yarar. Ter yapımı saatte ortalama 40 gram, günde 1 litre olarak süreklidir. Bu salgıların pH ı 4- 6.5 arasında olup sekresyonda; Su, Na, K,Cl, bikarbonat, üre, proteinler ve amino grup asitler bulunur. Kokuya sebep olan ter, bu bezlerden salgılanan terdir. Kokunun sebebi de organik maddelerin derinin üzerindeki bakteriler tarafından parçalanmasıdır. Bu normal olarak her insan da görülen bir durumdur. Geniş bilgi için bkz. Aydemir, Ertuğrul H. *Ter Bezi Hastalıkları*, 2. Baskı Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul 1994: s. 973-977; Aktaş, Ekrem, *Ter Bezi Hastalıkları*, Kayseri 2010, s. 473; Meydan Larus, "Ter" mad., XIX, 197.

¹⁰² İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 453; Ahmed b. Hanbel, *Musned*, VI, 144, 219, 249.

leri bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Dolayısı ile rivayetlerin bütününden Hz. Peygamber'in güzel koku kullandığı için güzel koktuğudur. Yine Ümmü Süleym onun terini, güzel koktuğundan değil, bereket olsun diye teberrüken aldığı ve koku şişesine karıştırdığı anlaşılmaktadır.

B- MEVZUAT KİTAPLARI ve TASAVVUF EDEBİYATINDA HZ. PEYGAMBER'İN TERİ HAKKINDAKİ RİVAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mevzu rivayetleri toplayan kitaplarda; gülün Hz. Peygamber'in terinden yaratıldığı ve kokusunu onun kokusundan aldığına dair bir takım rivayetler bulunmaktadır. Rivayetlerde yer alan bu tasavvur olarak tasavvuf edebiyatımızda da yer bulmuştur.

Uydurularak Hz. Peygamber'e isnad edilen bir rivayeti el-Aclûnî şu şekilde nakletmektedir:

*"Allah gülü güzelliğinden yarattı, kokusunu da nebilerin kokusu kıldı. Kim Yüce Allah'ın güzelliğine bakmak ve nebilerin kokusunu koklamak isterse güle baksın ki onu tanıсын" dedi.*¹⁰³

el-Kastallanî bu konuda uydurma rivayetleri şu şekilde zikretmektedir. Hz. Peygamber'in bir gül görüp onu öpüp gözüne bastırır ve: "Kırmızı gül Allah'ın güzelliğidir der. Benimsenen diğer bir anlayışa göre de: Gül Peygamber'in terinden yaratılmıştır, dolayısıyla Dünyadaki en değerli çiçektir."¹⁰⁴

Bu diğer uydurma rivayet şu haberdur:

*"Gül, Hz. Peygamber'in veya Burak'ın terinden yaratılmıştır."*¹⁰⁵ Bu rivayet için en-Nevevî sahih değil derken İbn Hacer ve İbn Asakir, uydurma demişlerdir.¹⁰⁶

¹⁰³ Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, I, 301.

¹⁰⁴ el-Kastallanî, *Mevâhib*, II, 312-313.

¹⁰⁵ Aliyyü'l-Kârî, *el-Esrâru'l-Merfuâ fi Ahbâri'l-Mevdua' (el-Mevzuatu'l-Kübrâ)*, el-Kutubu'l-İslâmî, Beyrut 1406/1986, s. 151; Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, I, 301; ez-Zerkeşî, Bedruddîn, *et-Tezkira fi'l-Ehâdisi'l-Müştehra*, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1406/1986, s. 197; el-Hût, Muhammed b. Derviş b. Muhammed b. Muhammed, *Esne'l-Metâlib fi Ehâdisi'l-Muhtelifeti'l-Merâtib*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1418/1997, s. 85.

ed-Deylemî'nin *Musnedu'l-Firdevsi* adlı eserinde: Enes'den merfu olarak gelen mevzu bir rivayet de şöyledir:

“Beyaz “gül mirac gecesinde benim terimden yaratılmıştır. Kırmızı gül Cibril'in terinden, sarı gül ise Burak'ın terinden yaratılmıştır.”¹⁰⁷

ed-Darekutnî, Mekkî b. Bundâr ez-Zencânî'nin bu rivayetin uyduran kişi olduğunu ve rivayeti nakilde teferrüd ettiğini söylemektedir. Bunun bir tarihini de Ebu'l-Ferec en-Nehravânî, Muhammed b. Anbese b. Hammâd tarihiyle tahric etmiştir. Buna göre Resûlullah şöyle buyurmuştur:

“Ben semaya yükseltildiğim zaman arkamdan yer ağıladı. Onun suyundan dikenli bir bitki yeşerdi. Döndüğüm zaman terimden yere damladı ve kırmızı gül bitti. Dikkat edin! Kim benim kokumu almak isterse, kırmızı gülü koklasın.”¹⁰⁸

es-Sehâvî, rivayete şu yorumu yapmaktadır: “Bu Allah'ın Nebisine ikram ettiği ve onun faziletine ve makamının yüceliğine işaret eden pek çok delilden biridir.”¹⁰⁹ Dil âlimi Ebu'l-Huseyin b. Fâris de *Kitâbu'r-Reyhân* adlı eserinde Hz. Aişe'den merfu olarak şöyle mevzu bir rivayet nakletmektedir: “Rasûlullah şöyle buyurdu: “Kim benim kokumu koklamak isterse kırmızı gülü koklasın.”¹¹⁰

es-Suyûtî *Husnu'l-Muhâdara* adlı eserinde, bu konuda rivayet edilen haberlerin hepsinin mevzu olduğunu dile getirir. İlk olarak Hz. Ali'den merfu olarak şu haberi nakleder: “Ben semaya yükseldiğim zaman terimden (bir damla) yere düştü. Orada bir gül yeşerdi. Kim benim kokumu koklamak isterse gülü koklasın.”¹¹¹

¹⁰⁶ es-Sehâvî, Muhammed b. Abdurrahmân, *Makâsıdu'l-Hasene fî Beyânî Kesîri Mine'l-Ehâdisi'l-Müştehirati ale'l-Elsine*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1407/1987 , s. 145.

¹⁰⁷ eş-Şevkânî, Muhammed Ali b. Muhammed, *Fevâidu'l-mecmûa fi'l- Ehâdisi'l-Mevzua'*, thk., Abdurrahmân Yahyâ Muallimî, Mektebetu'l-İslâmî, III. Baskı , Beyrut 1407, s. 196

¹⁰⁸ Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, I, 301, II, 2336; eş-Şevkânî, *Fevâid*, s. 196; ez-Zerkeşî, *Tezkira*, s. 197.

¹⁰⁹ es-Sehâvî, *Makâsıd*, s. 145.

¹¹⁰ es-Sehâvî, *Makâsıd*, s. 145; Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, I, 301; ez-Zerkeşî, *Tezkira*, s. 197.

¹¹¹ İbn Cevzî, Abdurrahmân b. Ali Ebu'l-Ferec, *Kitâbu'l-Mevzuât*, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1415/1995, I, 256; es-Suyûtî, *el-Leâli'l-Masnûa'*, II, 275; İbn Arrâk, Ebu'l-Hasen Ali b. Muham-

İbn Adiy bu rivayeti *el-Kâmil* adlı kitabında nakletmiştir. Diğer haber de Enes (ra)'dan merfu olarak zikredilen yukardaki rivayettir.¹¹² Bu rivayet Ali b. Musâ er-Rızâ'nın naklettiği mevzu haberlerdendir.¹¹³ İbn Cevzî her iki rivayeti de *el-Mevzuât* adlı kitabında zikretmiştir. Ona göre bu rivayetlerden Hz. Ali haberi Ehl-i Beyt adına uydurulmuştur. İsnadda yer alan Muhammed b. Sadaka, İbrâhim b. Musâ ve Muhammed b. Temim tanınan biri değildir. Hasan b. Ali el-Avdâ hadis uyduran biridir. Enes hadisinin de iki tarihi vardır. İki tarik de meçhul raviler olup bilinmemektedir. Hz. Aişe'ye isnad edilerek nakledilen haber de asla Hişâm tarafından rivayet edilmemiştir. Muhammed b. Nasr, bu hadisin aslının olmadığını ifade etmiştir.¹¹⁴ İbn Arrâk da bu haberlerden hiç birinin aslının olmadığını ifade etmektedir.¹¹⁵ Gülün Hz. Peygamber'in terinden yaratıldığına dair rivayetler hadisleşerek mevzuât kitaplarındaki yerlerini almıştır. Bu durum Hz. Peygamber'i insanüstü özelliklere sahip yüce bir varlık görme isteğinin ürünü olarak rivayete dönüşmüştür.

Gülün kokusunu Hz. Peygamber'in terinden aldığına dair rivayetleri, hadis âlimlerinin mevzu görmesi ve akla aykırı olması yanında tarihi verilere de aykırıdır. Çünkü gül ve kokusu tarihin ilk dönemlerinden itibaren bilinen bir bitkidir. Gülün hoş kokusu hakkındaki bilgiler Eski Çin ve Sanskrit belgelerinde bulunmaktadır. Romalılar döneminde Anadolu'da gül yetiştirildiği fakat yağın ilk defa Hindistan'da Cihangir Şah "Attar-ı Cihangir" adıyla üretildiği kayıtlıdır.¹¹⁶

Bu rivayetlere dayanan inanışlar Türk İslam Edebiyatında Hz. Peygamber'e gül remzinin verilmesi ile müşahhaslaşmasına ve halk arasında gülün kokusunu Hz. Peygamber'den aldığı inancının kökleşmesinde büyük rol oynamıştır. Çünkü Türk İslam Edebiyatında mevzu rivayetlerde

med, *Tenzîhu's-Şerîati'l-Merfûa' ani'l-Ahbâri's-Şeniâti'l-Mevdûa*, Dâru'l-Kutübi'l-İlmiyye, Beyrut 1401/1981, II, 270; eş-Şevkânî, *Fevâid*, s. 196; İbn Adî, *Kamil*, II, 342; es-Sehâvî, *Makâsîd*, s. 261; el-Fettenî *Tezkira*, I, 1237.

¹¹² Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, I, 301.

¹¹³ İbn Hacer, *Tehzîb*, VII, 339; İbn Hibbân, *Mecrûhîn*, thk., Muhammed İbrâhîm Zeyyâd, Dâru'l-Va'y, Halep trs. II, 106.

¹¹⁴ Bkz. İbnu'l-Cevzî, *Mevzuât*, III, 61-63.

¹¹⁵ İbn Arrâk, *Tenzîhu's-Şerîa*, II, 270.

¹¹⁶ Kineci, Süleyman, *Gülyağı Eldesinde Verim Arttırıcı Yeni Tekniklerin Araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2005, s. 1-2.

yer alan bu imgeleri hüsn-i talil¹¹⁷ sanatı ile anlatılmış, bu mecaz ise avam tabakada gerçek olarak algılanmıştır. Gül, rengi, şekli ve kokusu bakımından da çeşitli benzetmelere konu teşkil etmiştir. Bunların başında, gülün, her yönüyle Hz. Peygamber'e benzetilişi gelmektedir. Yunus Emre'nin "Çiçek eydür ey derviş, gül Muhammed teridir" mısraında ifade ettiği gibi gülün kokusunu Resûl-i Ekrem'in terinden alındığına inanılır. Halk arasında, "Gül koklamak sevaptır" kanaati daha çok bu çiçeğin Hz. Peygamber'in sembolü olmasından kaynaklanmaktadır. Gül koklandığında, gül suyu ikram edildiğinde selâtü selam getirilmesi, bu inanın Müslümanlar arasında köklü bir geleneğe sahip olduğunu gösterir. Mevlid törenlerinde gül suyu serpmek, bunun için yapılmış gülabdanların ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Tasavvufi sembolizmde gül ilâhi güzelliği ifade ettiği gibi Allah'ın mahubunu Hz. Muhammed'i de temsil eder. Bundan dolayı "verd-i Muhammedî" veya "gül-i Muhammedî" adı verilen gül şeklinde hilye-i şerifler yapılmıştır.¹¹⁸ Süleyman Çelebi'nin *Mevlid-i Şerif*'teki "terlese güller olurdu terleri" ifadesi, ashaptan çoğu tarafından dile getirildiği¹¹⁹ ifade edilmiştir.

Bu rivayetler Peygamber'in teri ile ilgili tasavvuru ve halk kültürünü belirlemektedir. Bu tasavvur ve kültürün yerleşmesinde rivayetler kadar tasavvuf edebiyatı da etkili olmuştur. Hz. Peygamber'in terinden gülün kokusunun yaratıldığına dair rivayet Türk İslam Edebiyatında bir imge olarak verilmiş ve halkın Peygamber tasavvurunu belirlemiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Rivayet kültüründeki tarihî süreçte Hz. Peygamber'in güzel koku kullanma sünneti, ilk dönemde onun terinin güzel koktuğu düşüncesini, daha sonraki dönemlerde bununla yetinilmeyip Hz. Peygamber'in terinden gülün yaratılması ve kokusunu da onun terinden alması tasavvuruna kadar uzanan bir sürecin yaşandığını göstermektedir.

İnsanlar önemli şahsiyetleri yüceltme eğilimindedir. Rivayet kaynaklarında yer alan Hz. Peygamber'in terine dair haberler muhaddislerce tenkid edildiği halde, hadis konusunda ehliyetsiz

¹¹⁷ Hüsn-i talil: gerçek sebebler dışında güzel sebebler yakıştırma sanatıdır.

¹¹⁸ Kurnaz, Cemal, "Gül", *DİA*, XVI/ 220, İstanbul 1996.

¹¹⁹ Yardım, Ali, *Peygamberimizin Şemâilî*, Altınoluk Yayınları, İstanbul 1998, s. 277.

kişiler tarafından halka arz edildiği ve dolayısıyla toplumda beşer üstü bir peygamber tasavvuru oluşumuna katkı sağladığı görülmektedir.

Bu rivayetler, Kur'an, sabit sünnete, tarihi gerçeklere ve ilmi verilere arz edildiğinde;

1- Sahih hadis kaynaklarında yer alan rivayetlerin tamamında anlaşılan, Hz. Peygamber'in terinin değil kendisinin güzel koku kullanması sebebiyle güzel koktuğudur. Hz. Peygamber'in temizliğe riayet etmesi ve sürekli güzel koku süründüğü sahih hadislerle bilinmektedir.

2- Ümmü Süleym ile ilgili rivayetler teri güzel koktuğundan değil, saç tellerini sakladığı gibi ondan bir parçayı teberrük etme eğilimini ortaya koyduğu kanaatindeyiz.

3-Sahabelerden nakledilen rivayetlerin metinlerinde farklılıklar bulunmakta, bir rivayette Hz. Peygamber'in terinin güzel koktuğu diğer yerde aynı sahabelerden Hz. Peygamber'in koktuğu zikredilmektedir. Bu koku Hz. Peygamber'in süründüğü kokuya aittir.

4- Hz. Peygamber'in teri konusunda nakledilen rivayetler hem isnad hem metin açısından muhaddislerce eleştirilmiştir.

5-Gülün Hz. Peygamber'in terinden yaratıldığına dair rivayetlerin tamamı uydurmadır.

6- Tasavvuf edebiyatımızda bu rivayetlerde yer alan tasavvurun işlenmesi halk arasında bu yanlış peygamber tasavvurunun yaygınlaşmasında büyük rol sahibi olmuştur.

7- Hz. Peygamber'in terinin güzel koktuğunu nakleden bu rivayetler sadece toplumda yanlış bir tasavvurun ortaya çıkmasına sebep olmamış aynı zamanda Hz. Peygamber'in Kur'an ve sahih sünnette ifadesini bulan örnek şahsiyeti yerine, insanüstü bir kişiliğe sahip olduğu imajın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Hz. Peygamber'in sabit sünnetine tabi olmak isteyen bir mü'min temizliğe azami ölçüde dikkat edebilir, rahatsız etmemek için kötü kokulu yiyecekleri topluma giderken yenilmeyebilir ve güzel kokular kullanabilir.

Kaynaklar

- Abd İbn Humejd b. Nasr Ebû Muhammed el-Kissî, *el-Muntehabu min Müsnedi Abd İbn Humejd*, Subhi'l-Bedrî es-Semerrâî ve Mahmuh Muhammed Halil es-Saîdî, Mektebetu's-Sünne I. Baskı, Kahire 1408/1998
- Abdurrezzâk, Ebû Bekir b. Hemmâm (ö. 211), *Musannefu Abdirrezzâk*, I-XI, (Thk.: Habibürrahman el-A'zamî), el-Mektebetu'l-İslâmî, 2. Baskı, Beyrut 1403.
- Acîünî, İsmâil b. Muhammed el-Cerrahî, (ö.1162), *Keşfu'l-Hafâ*, I-II, (Thk.: Ahmed el-Kalaş), Müessesetü'r-Risâle, 4. Baskı, Beyrut 1405.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh eş-Şeybânî, (164-240), *el-Müsned*, I-VI, İstanbul 1402/1982.
- Aktaş, Ekrem, *Ter Bezi Hastalıkları*, Kayseri 2010.
- Aliyyü'l-Karî, *el-Esrâru'l-Merfuâ fî Ahbârî'l Mevdua'* (*el-Mevzuatu'l-Kübrâ*), el-Kutubu'l-İslâmî, Beyrut 1406/1986
- el-Aynî, Bedruddîn Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed, *Umdetu'l-Karî Şerhu Sahihî'l-Buhârî*, Dâru ihyai't-Turâs, Beyrut trs.
- Aydemir, Ertuğrul H. *Ter Bezi Hastalıkları*, 2. Baskı Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul 1994.
- Bayraktar, İbrahim, *Hz. Peygamber'in Şemâilî*, İstanbul 1990.
- el-Bacî, Suleymân b. Halef b. Sa'd Ebu'l-Velîd, *et-Ta'dîl ve'l-Cerh Limen Harrace lehu fî Sahihî'l-Buhârî*, thk. Ebû Lubâbe Huseyn, Dâru'l-Livâ, I. Baskı Riyad 1406/1986.
- Bağcı, Musa, *Beşer Olarak Hz. Peygamber*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2010.
- el-Beyhâkî, Ahmed b. el-Huseyn Ebû Bekr, *Şuabu'l-imân*, thk. Muhammed Saîd Bisîyûnî Za'lûl, Dâru'l-Kutübi'l-İlmiyye, I. Baskı, Beyrut 1410.
- el-Buhârî, Ebû Abdullâh Muhammed b. İsmail el-Cûfî, *Sahihu'l-Buhârî*, (ö. 256), Thk. Mustafa Dîb el-Buga, I-VI, III. Baskı Beyrut-1987.
- *et-Tarihu'l-Kebîr*, Thk.es-Seyyid Hişâm en-Nedvî, Dâru'l-Fikr, Beyrut Trs.

ed-Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman, *es-Sunen*, I-II, Thk. Huseyn Selim Esed, Dâru'l-Kitâbi'l-A'râbî, I. Baskı, Beyrut 1407.

Ebû Dâvûd, Suleymân İbni'l-Eş'as es-Sicistânî el-Ezdî(ö.275), *es-Sunen*, (I-V), Çağrı Yayınları, II. Bakı, İstanbul 1992.

Ebû Hatim, Abdurrahmân b. Ebî Hâtim Muhammed b. İdrîs er-Râzî et-Temimî, *el-Cerh ve't-Ta'dîl*, Dâru İhyâi Turasi'l-Arabî, I. Baskı, Beyrut 1271/ 1952

el-Hût, Muhammed b. Derviş b. Muhammed b. Muhammed, *Esnel Metâlib fi Ehâdisi'l-Muhtelifeti'l-Merâtib*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1418/1997.

Ebû Ya'la, Ahmed Ali b. Musennâ el-Mevsilî et-Temimî, *Müsned*, thk., Huseyin Selim Esed, Dâru'l-Me'mûn, I. Baskı, Dımişk 1404/1984.

Elbânî, Muhammed Nâsiruddin, *Silsiletu'd-Daîfe*, Dâru'l-Meârif, Riyâd trs.

el-Fettenî, Muhammed Tahir b. Ali es-Sâdikî, *Tezkiretu'l-Mevdûât*, Kahire 1343.

İbn Adî, Abdullah b. Adî b. Abdillâh b. Muhammed Ebû Ahmed el-Cürcânî, *el-Kâmil fi'd-Duafâi'r-Ricâl*, thk., Yahyâ Muhtar Gazâvî, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1409/1988.

İbn Arrâk, Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed, *Tenzîhu's-Şerîati'l-Merfûâ' anî'l-Ahbâri's-Şenâti'l-Mevdûâ*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1401/1981.

İbn Cevzî, Abdurrahmân b. Ali Ebu'l-Ferec, *Kitâbu'l-Mevzuât*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1415/1995.

İbn Ebî Şeybe, *el-Musannefü İbn Ebî Şeybe*, (159-235), (I-VII), thk. Kemâl Yûsufu'l-Hût, Mektebetü'r-Rüşd, I. Baskı, Riyad 1409.

İbn Hacer, el-Askalanî, Şihâbüddin Ahmed b. Ali (ö.852), *Fethu'l-Bâri bi Şerh-i Sahihî'l-Buhârî*, (Thk.: Muhammed Fuad Abdülbâkî- Muhibbüddin el-Hatib), I-XIII, Daru'l-Ma'rife, Beyrut 1379.

- *Lisânu'l-Mizân*, (Thk.: Ali b. Muhammed el-Muavvid-Adil Abdî Ahmed el-Mevcut), Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, I-VIII, Beyrut 1995.

Tehzibu't-Tehzib, Dâru'l-Fikr Beyrut 1404/1984.

- Takrîbu't-Tehzîb*, thk. Muhammed Avvâme, I. Baskı, Dâru'r-Reşîd, Suriye 1406/1986.
- Tabakâtu'l-Müde'llisîn*, Thk. Asım b. Abdillâh Karyevetî, Mektebetu'l-Menâr, I. Baskı, Amman 1983.
- İbn Hibbân, Muhammed b. Hibbân b. Ahmed b. Ebî Hâtim et-Teymî el-Bustî (ö.354), *Sahîhu İbni Hibbân* (I-XVIII), thk. Şuayb el-Arnâvut, II. Baskı, Beyrut 1414/1993.
- el-Mecruhîn*, thk., Muhammed İbrâhîm Zeyyâd, Dâru'l-Va'y, Haleb trs
- İbn Huzeyme, Muhammed b. İshâk Ebû Bekr es-Sulemî en-Neysâbüri (223-311), *Sahîhu İbni Huzeyme*, (I-IV), thk. Muhammed Mustafâ el-Â'zamî, Mektebetu'l-İslâmî, Beyrut 1970/1390.
- İbn Mâce, Ebû Abdullâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni (ö.275), *es-Sunen* (I-II), thk. M. Fuâd Abdulbâkî, Çağrı Yayınları, II. Baskı, İstanbul 1992.
- İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menî' Ebû Abdullâh el-Basrî ez-Zühri, *Tabakatu'l-Kübrâ*, Dâru Sâdir, Beyrut trs.
- Kadı İyaz, Ebu'l-Fadl el-Yahsubî, *eş-Şifâ bi Ta'rîfi Hukûkî'l-Mustafa*, I-II, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1409/1988.
- el-Kastallânî, Şihabuddin Ahmed b. Muhammed, *el-Mevâhibu'l-Ledunniye bi'l-Minahi'l-Muhammediyye*, thk., Salih Ahmed Şâmî, el-Mektebetu'l-İslâmî, Beyrut 1412/1991
- Kıncı, Süleyman, *Gülyağı Eldesinde Verim Arttırıcı Yeni Tekniklerin Araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2005.
- Kumaz, Cemal, "Gül" maddesi, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XVI/ 220, İstanbul 1996.
- el-Makdisî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdî'l-Vahid b. Ahmed el-Hanbelî (567-643), *el-Ehâdisü'l-Muhtâra*, (Thk.: Abdu'l-Melik b. Abdullâh b. Dehiş). I-X, Mektebetü Nehdati'l-Hadîsiyye, Mekke-i Mükerrreme 1410.
- Malik, İbn Enes, *Muvattau Mâlik*, I-II, Thk. Muhammed Fuâd Abdulbâkî, Dâru İhyai Turâsi'l-Arabî, Mısır trs.

Meydan Larus, "Ter" mad., XIX, 197.

el-Mizzî, Yûsuf b.ez-Zekî Abdurrahmân Ebu'l-Haccâc *Tehzibu'l-Kemâl*, thk. Beşar Avad Ma'rûf, Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 1400/1980.

Müslim, b. el-Haccâc Ebû'l-Huseyn el-Kuşeyrî (ö.261), en-Nisâbü'rî, *Sahîh-i Muslim* (I-III.), thk. Muhammed Fu'ad Abdulbakî, Çağrı Yayınları, II. Baskı, İstanbul 1992.

en-Nebhânî, Yûsuf b. İsmâil, *Huccetullahi ale'l-Âlemîn fi Mu'cizâtı Seyyidi'l-Mürselîn*, Dâru'l-Fikr, b.y.y. trs.

el-Envâru'l-Muhammediye Minel-Mevâhibu'l-Ledunniye, Dâru'l-Beşâir, Dımışk 1414/1994.

en-Nesâî, Ahmed b. Şuayb Ebû Abdurrahmân (ö. 303), *es-Sunen*, Thk. Abdulfettah Ebû Gudde, I-VIII, Mektebetu'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, II. Baskı, Halep 1986/ 1406.

en-Nevevî, Muhyiddin, *Sahihu Müslim bi Şerhi'n- Nevevî*, Dâru lhyâit-Turâsi'l-Arabî, Beyrut trs.

es-Sehâvî, Muhammed b. Abdirrahmân, *Makâsıdu'l-Hasene fi Beyâni Kesîrin Mine'l-Ehâdisi'l-Müştehirati ale'l-Elsine*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1407/1987.

es-Suyûtî, Ebu'l-Fadl Celâlüddin Abdurrahman b. Ebî Bekr, *el-Câmiu's-Sağîr*, Dâru Tâiri'l-İlim, Cidde trs.

ed-Dürrü'l-Mensûr fi't-Tefsîr bi'l-Me'sûr, I-VIII, Dâru'l-Fikr, 2. Baskı, Beyrut 1983/1403.

el-Hasâisü'l-Kübrâ, Thk. Muhammed Ali Beydâvî, Dâru'l-Kutubü'l-İlmiyye Beyrut trs.

el-Leâli'l-Masnûa' fil-Ehâdisi'l-Mevdua', I-II, Dâru'l-Mearif, Beyrut 1983/1403.

eş-Şevkânî, Muhammed Ali b. Muhammed, *Fevâidu'l-Mecmua fi Ehâdisi'l-Mevzua'*, thk., Abdurrahmân Yahyâ Muallimî, Mektebetu'l-İslâmî, III. Baskı, Beyrut 1407.

et-Taberânî, Süleymân b. Ahmed b. Ahmed b. Eyyub Ebû'l-Kâsım (260-360), *el-Mu'cemu'l-Kebir*, (Thk. Hamdi b. Abdülmecîd es-Sekafî), I-XX, Mektebetü Ulûmi'l-Hikem, 2. Baskı, Musul 1983/1404.

- *el-Mu'cemu'l-Evsat*, Thk. Tarık b. İvedullah b. Muhammed, Abdul Muhsin b. İbrahim el-Huseynî, Dâru'l-Haremeyn, Kahire 1415.

et-Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ (ö. 279), *es-Sünen*, (Thk.: Mustafa Kemal Yusuf el-Hût), Dâru'l-Kitabi'l-İlmiyye, I-IV, Beyrut 1408/1987.

Tuzcu, Recep, *Hız. Peygamberle İlgili Bazı Halk İnanışlarının el-Hasâisü'l-Kübrâdaki Dayanakları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana 2002

Yardım, Ali, *Peygamberimizin Şemâli*, Altınoluk Yayınları, İstanbul 1998.

ez-Zehebî, Hamd b. Ahmed Ebû Abdillâh, *el-Kâşif Men lehu fi'l-Kütübi's-Sitteti*, thk. Muhamed Avvâme, Dâru'l-Kible li's-Sakâfeti'l-İslâmiyye, I. Baskı, Cidde 1413/ 1992.

ez-Zerkeşî, Bedruddîn, *et-Tezkira fi Ehâdisi'l-Müştehra*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1406/1986.

Evaluation of the Narrations Related to the Sweat of the Prophet Mohammad

Citation / ©-Tuzcu, R. (2010). Evaluation of the Narrations Related to the Sweat of the Prophet Mohammad, *Çukurova University Journal of Faculty of Divinity* 10 (1), 161-193.

Abstract- *In the some remours of the hadith books it has been narrated that Grand Muhammed's sweat smells nice. But the remours on his sweat has been attributed to critisim in isnad and ravi, merdud remours. When the remour texts are evaluated by Koran, the sunnah and the science datas it turned out that nice smell was not The Grand Prophet's sweat but it was the perfume he used. The rose as narrated in the false remours was created and precieved from the sweat of The Prophet and it has been a subject of Turkish Islamic Literature. The kind of symbols narrated in the literature caused a false image abuot The Prophet among the people who don't know him very well. This that the rose creted from the sweat of The Prophet caused a superstitious belief.*

Key Words- *The Prophet, Sweat, Smell Nice, Rose.*